

Mosaic helpt om 'eerlijke' prijs van nieuw medicijn te vinden

Steeds vaker zijn te hoge kosten een struikelblok om een nieuw medicijn toe te laten tot het verzekerde pakket. Alleen onderhandelingen met de fabrikant over een 'maatschappelijk aanvaardbaar' prijsniveau kunnen zo'n middel dan alsnog bij de patiënt brengen. Maar wat is maatschappelijk aanvaardbaar? En onder welke condities? Het afwegingsmodel Mosaic helpt op die vragen een antwoord te formuleren.

Auteurs **Evelien Yap** en **Bart van der Lelie**

Fabrikanten van geneesmiddelen worden geacht hun producten tegen maatschappelijk aanvaardbare kosten ter beschikking te stellen. De overheid wordt geacht alleen behandelingen tot het pakket toe te laten waarvan de kosten maatschappelijk aanvaardbaar zijn, onderbouwd en consistent. Het Zorginstituut Nederland (ZIN) adviseert de minister van VWS of het al dan niet wenselijk is geneesmiddelen op te nemen in het verzekerde pakket.

Maar zonder definitie of concreet afwegingskader is de term 'maatschappelijk aanvaardbaar' onduidelijk en is opname van een geneesmiddel in het pakket moeilijk te voorspellen en afwijzing moeilijk te accepteren. Bij de (tijdrovende) onderhandelingen waar toegang voor de patiënten op het spel staat, zijn overheid en fabrikant het vaak oneens.

Snellere toegang

Het bedrijf Lysiac heeft het conceptueel model Mosaic (MOdel Socially Acceptable Integral Costs) ontwikkeld om te bepalen wat een behandeling volgens de maatschappij mag kosten. De uiteindelijke doelstelling van het ideale model is bij te dragen aan snellere en betere toegang tot behandelingen tegen maatschappelijk aanvaardbare kosten. Aspecten hiervan zijn een maatschappelijk aanvaardbare prijsstelling doordat fabrikanten al tijdens de ontwikkeling van een behandeling hiermee rekening houden en breed gedragen acceptatie van de overwegingen die meespelen bij een vergoedingsbeslissing.

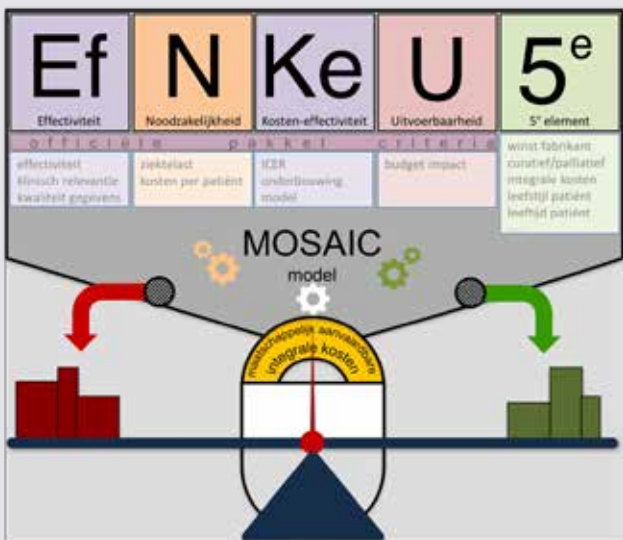
ELK ELEMENT IN HET MODEL HEEFT INVLOED OP DE HOOGTE EN AANVAARDBAARHEID VAN DE KOSTEN

In voorbereidend onderzoek heeft Lysiac de wenselijkheid van dit model geïnventariseerd in gesprekken met de betrokken overheids- en veldpartijen zoals ZIN, VWS, zorgverzekeraars, fabrikanten en patiënten(organisaties). Dit voorbereidend onderzoek heeft duidelijk gemaakt dat doorontwikkeling van een model als Mosaic gewenst en nuttig is.

In concept bestaat dit model uit vijf elementen die invloed hebben op de hoogte en de aanvaardbaarheid van de maatschappelijke kosten. Elk (sub)element heeft een weegfactor die de impact van dat element bepaalt (zie de figuur). Vier van deze elementen zijn de pakketcriteria (effectiviteit, noodzakelijkheid, kosteneffectiviteit en uitvoerbaarheid) en andere elementen die hiermee verband houden, zoals de budgetimpact en de ernst van de ziekte (zie de figuur). Daarnaast kan een 'vijfde element' een belangrijke rol spelen bij de vergoedingsbeslissing. De overwegingen binnen dit vijfde element zijn niet direct gekoppeld aan de officiële pakketcriteria, maar kunnen bij een specifieke casus wel cruciaal zijn voor de acceptatie van de kosten. Zo zijn publieke opinie, media, (veronderstelde) winst van de fabrikant, leefstijl (bijvoorbeeld roken als risicofactor voor longkanker) en leeftijd van de patiënt genoemd als overwegingen die ook nu een soms impliciete rol spelen bij vergoedingsbeslissingen en daardoor ook als mogelijke elementen in het model (zie opsomming bij de figuur).

Transparante afweging

Als er overeenstemming is dat een element, bijvoorbeeld publieke opinie, een rol moet spelen bij de afweging, dan is een volgende stap te bepalen hoe dat gestalte krijgt. Dit kan variëren van het meewegen van de mening van 'de burger' per specifieke casus of alleen in de ontwikkeling

Mosaic-model: vijf elementen

Het Mosaic-model met pakketcriteria en het vijfde element. Overwegingen die bijdragen aan het vijfde element kunnen zijn:

- winst fabrikant (prijs, productie, ontwikkelkosten);
- *time to market* in verband met (lokale) drempels voor toegang;
- vermeden investeringen (toelating op werkingsmechanisme, *adaptive licensing*);
- beschikbaarheid van alternatieve behandelingen;
- integrale kosten van de totale behandeling en zorg;
- noodzakelijkheid van stimulatie van innovatie;
- leeftijd patiënt;
- leefstijl en eigen verantwoordelijkheid patiënt;
- publieke opinie/media, per casus;
- palliatief versus curatief;
- absolute kwaliteit van leven.

van het model. Een voorbeeld van het laatste is of leeftijd wel of niet een rol mag spelen en welke weegfactor hiervoor geldt. Alhoewel het zeker lastig zal zijn om te bepalen of en hoe deze veelal ethische elementen een rol moeten spelen bij een vergoedingsbeslissing, zal een discussie hierover in ieder geval een stap zijn naar meer transparantie.

Bij de aanzet tot dit model is uitgegaan van de aanvaardbaarheid van de *integrale* kosten, hierbij worden de kosten voor de nieuwe behandeling opgeteld bij andere zorgkosten die al gemaakt moeten worden bij deze patiëntengroep. Het totaal wordt dan meegenomen in de afweging van maatschappelijke aanvaardbaarheid. Bij lage totale kosten zou de overweging anders kunnen zijn dan bij bijvoorbeeld een stapeling van dure behandelingen bij een patiëntengroep. Lysiac realiseert zich dat het niet gemakkelijk is een model

VOOR EEN BREDE ACCEPTATIE VAN HET MODEL IS FINANCIERING MET OVERHEIDSGELD GEWENST

te ontwikkelen dat breed wordt gedragen en wordt erkend als concreet kader bij inzichtelijke, transparante, consistente en voorspelbare vergoedingsbeslissingen en prijsonderhandelingen. Partijen moeten erop kunnen vertrouwen dat de ontwikkeling en implementatie leiden tot logisch, transparant en begrijpelijk beleid. Het kan zijn dat partijen hierover verschillend denken. Een belangrijk aspect is dat alle partijen vanaf het begin betrokken zijn bij doelstelling, ontwikkeling (elementen en weegfactoren) en implementatie van het model. Om optimale consensus en een zo breed mogelijk draagvlak te realiseren, moet voor dit proces voldoende tijd worden genomen.

In het voorbereidend onderzoek waren partijen het erover eens dat voor een brede acceptatie een dergelijk model met overheidsgeld zou moeten worden gefinancierd.

Daarnaast moet er een organisatie zijn die het model verder uit kan werken. Als Mosaic door een onafhankelijke organisatie wordt gefinancierd en door een betrouwbare organisatie wordt ontwikkeld, lijkt brede steun voor dit model mogelijk.

Groeimodel

Mosaic is nog maar in het beginstadium. Niet alleen het model zelf zal moeten worden uitgewerkt, maar ook welke overwegingen een rol moeten spelen bij het bepalen van de maatschappelijke aanvaardbaarheid van kosten, de bijbehorende weegfactoren en de rollen van verschillende partijen. Het effect van Mosaic op de toegang tot behandelingen kan zo groeien. Daarnaast moeten partijen de tijd krijgen om bij de ontwikkeling van nieuwe behandelingen rekening te houden met de elementen in het model. Deze processen kunnen jaren in beslag nemen.

Op korte termijn kan het te verwerven inzicht in de elementen, waaronder overwegingen uit het vijfde element en hun belang bij vergoedingsbeslissingen, bijdragen aan de discussie over kosten in de zorg, aan het doelmatiger besteden van premiegelden en aan efficiënter gebruik van investeringen bij de ontwikkeling van nieuwe behandelingen. Waar zinvol, wil Lysiac haar (bepaalde) bijdrage blijven leveren aan Mosaic. Een flexibel, 'levend' en werkbaar hulpmiddel gebaseerd op brede inbreng vanuit de maatschappij kan meer duidelijkheid en acceptatie scheppen en zo betere toegang tot zorg realiseren. ■

Evelien Yap en Bart van der Lelie zijn verbonden aan de firma Lysiac te Zeist.